

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РОЗ'ЯСНЕННЯ З ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ

05 жовтня 2017 р.

Київ

№ 35-pp/дд

Про застосування законодавства
у сфері державної допомоги

Антимонопольний комітет України, розглянувши подання Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги від 4 жовтня 2017 року № 500-01/36,

ВСТАНОВИВ:

До Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) надходять численні звернення від центральних та місцевих органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування щодо надання роз'яснень з таких питань:

1) Щодо відношення певних наявних заходів державної підтримки до державної допомоги

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) державна допомога суб'єктам господарювання – це підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Згідно з частиною першою статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів. Частина перша статті 4 Закону містить невичерпний перелік форм, в яких може реалізовуватися державна допомога.

Отже,

- надання комунального майна суб'єктам господарювання в безоплатне користування;

- списання безнадійної заборгованості з орендної плати, неустойки, пені та невідшкодованих витрат на вчинення виконавчих написів нотаріуса за оренду об'єктів комунальної власності;

- збільшення статутного капіталу комунальних/державних підприємств;

- надання відповідної субвенції між місцевими бюджетами комунальному підприємству;

- звільнення від сплати орендної плати суб'єктів господарювання, в тому числі на період літніх канікул тих суб'єктів господарювання, які орендують комунальне майно в навчальних закладах міста і надають послуги, пов'язані з навчально-виховним процесом;

- фінансова підтримка громадським об'єднанням осіб з інвалідністю;

- фінансова підтримка на виконання статутної діяльності (заробітна плата, оплата послуг за друк газет та інші видатки);

- надання фінансової підтримки громадським організаціям у межах затверджених програм соціального захисту окремих категорій населення

є державною допомогою за умови дотримання вищезазначених умов.

Для ґрунтовної оцінки заходів державної підтримки на предмет виявлення ознак державної допомоги, її допустимості для конкуренції треба подати Комітету детальну інформацію стосовно програм державної допомоги або індивідуальної державної допомоги.

Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 Закону.

При цьому статтею 9 розділу 4 Закону встановлено порядок подання повідомлення про нову державну допомогу. Відповідно до частини п'ятої статті 9 Закону повідомлення про нову державну допомогу подаються надавачами державної допомоги Уповноваженому органу у визначеному ним порядку з урахуванням строків розгляду повідомлення та справи про державну допомогу, визначених Законом. У зв'язку з цим повідомлення, передбачені частиною другою розділу 9 Закону, подаються відповідно до розпорядження Комітету від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631 (далі – Порядок 2-рп).

Разом з тим, згідно з пунктом шостим частини першої статті 1 Закону, надавачі державної допомоги – органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу.

Отже, питання щодо віднесення наявних заходів державної підтримки до заходів державної допомоги Комітет вирішує за результатами розгляду повідомлення, передбаченого частиною другою розділу 9 Закону, поданого відповідно до Порядку 2-рп.

2) *Щодо питання чи поширюється дія Закону на надання підтримки за рахунок коштів бюджету на впровадження енергоефективних заходів, а також відшкодування відсотків за користування кредитними коштами, залученими ОСББ, асоціацією ОСББ на здійснення енергозберігаючих заходів у житлових будинках*

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання – це підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;

- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;

- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;

- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Відповідно до частини другої статті 1 Закону терміни «суб'єкт господарювання», «товар», «економічна конкуренція (конкуренція)», «органи влади», «органи адміністративно-господарського управління та контролю» вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Закон України «Про ЗЕК»).

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про ЗЕК» суб'єкт господарювання – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою.

Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», а саме абзац перший статті 4, регламентує, що метою створення об'єднання є забезпечення і захист прав співвласників та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання спільного майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами.

Відповідно до частини третьої статті 3 Господарського кодексу України діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів.

Крім того, за позицією Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (далі – Мінрегіон), яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної житлової політики і політики у сфері житлово-комунального господарства, мета та предмет діяльності ОСББ, визначені чинним законодавством, не передбачають провадження ними господарської діяльності, а тому ОСББ не є суб'єктами господарювання і не можуть бути виробниками або виконавцями житлово-комунальних послуг відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (лист Мінрегіону від 10.09.2012 № 7/8-14514).

Отже, у розумінні чинного законодавства ОСББ не є суб'єктом господарювання, тому що здійснюють діяльність, яка спрямована на забезпечення і захист прав співвласників та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання спільного майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. Тобто, підтримка ОСББ за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів не може бути віднесена до державної допомоги у розумінні Закону.

3) Щодо питання чи належить до поняття «державної допомоги» державна підтримка суб'єктів природних монополій

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання – це підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Згідно зі статтею 264 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода), Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Отже, відповідно до пункту 188 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу можливість спотворення конкуренції виключається за умови дотримання усіх перерахованих нижче умов:

- послуга є предметом природної монополії;
- природна монополія не лише виключає можливість конкуренції на ринку, а й передбачає існування ексклюзивного надавача відповідної послуги на такому ринку;
- відповідна послуга не конкурує з іншими послугами;
- якщо надавач відповідної послуги здійснює діяльність на іншому ринку (за географічним розташуванням чи продукцією), відкритому для конкуренції, можливість здійснення перехресного субсидіювання має бути виключена. Для цього необхідно вести окремі розрахунки, належним чином розподіляти доходи і витрати та запобігати використанню державного фінансування неекономічної діяльності для перехресного субсидіювання економічної діяльності.

Отже, державна підтримка суб'єктів природних монополій не буде вважатися державною допомогою, якщо будуть кумулятивно дотримані вищезазначені умови.

4) Щодо питання чи належить до поняття «державної допомоги» надання підтримки управлінням соціального захисту населення суб'єктам господарювання – автомобільним перевізникам, які є переможцями конкурсу на перевезення в певному населеному пункті, тобто управлінням соціального захисту населення самостійно не визначає якому перевізнику в місті відшкодувати за пільгові перевезення, а здійснює відшкодування втрат перевізникам на підставі укладених договорів владою міста на перевезення за результатами відповідного конкурсу

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання – це підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Відповідно до підпункту 10 пункту 145 розділу VI Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176 (у редакції від 22.03.2017), перевізник зобов'язаний здійснювати перевезення пасажирів з квитками і пасажирів, яким згідно із законодавством надано пільги щодо плати за проїзд.

Згідно з абзацом другим статті 29 Закону України «Про автомобільний транспорт» органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надати

перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до закону.

Отже, державна підтримка, що надається на відшкодування витрат суб'єктів господарювання – автомобільних перевізників, є державною допомогою, якщо надається саме суб'єкту господарювання.

Крім того, згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до Рішення Європейського суду від 24.07.2003 № 280/00 *Altmark Trans GmbH, Regierungsgesellschaft Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* компенсація обґрунтованих витрат на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, не становить державну допомогу суб'єктам господарювання, якщо:

- суб'єкт господарювання виконує зобов'язання з обслуговування населення, і ці зобов'язання чітко встановлені та визначені, а термін їх виконання має бути затверджений надавачем компенсації;

- суб'єкт господарювання, який надає ці послуги, повинен бути обраний шляхом проведення конкурентної процедури публічних закупівель або за конкурсом (тобто на ринкових умовах). Якщо така процедура не була дотримана, рівень необхідної компенсації визначається на основі аналізу витрат, які є типовими для даного суб'єкта господарювання;

- параметри, на підставі яких розраховується компенсація, визначені заздалегідь об'єктивним і прозорим способом;

- компенсація є не надмірною і не перевищує необхідної суми для покриття всіх або частини витрат, понесених суб'єктом господарювання при наданні послуг загального економічного інтересу.

5) Щодо кваліфікації податкових пільг як державної допомоги

Відповідно до пункту першого частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Відповідно до статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

Абзац другий частини першої статті 4 Закону містить невичерпний перелік форм, в яких може реалізовуватися державна допомога.

Згідно з пунктом 3 абзацу другого частини першої статті 4 Закону надання податкових пільг є формою державної допомоги.

Щодо питання за якими проектами Критеріїв оцінки будуть оцінюватися підприємства та організації, якщо пільги з оподаткування є державною допомогою

Наразі у своїй діяльності, в тому числі під час оцінки допустимості державної допомоги для конкуренції, Комітет як Уповноважений орган керується:

- Законом;

- постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 468 «Про затвердження Порядку повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції»;

- розпорядженням Комітету від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270 (далі – Порядок 43-рп);
- Порядком 2-рп;
- розпорядженням Комітету від 12.04.2016 № 8-рп «Про затвердження Порядку розгляду справ про державну допомогу суб'єктам господарювання», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.05.2016 за № 686/28816.

Разом з тим, згідно з частиною другою статті 6 Закону, Кабінет Міністрів України визначає критерії оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, що надається для цілей, передбачених частиною першою статті 6 Закону.

У разі визначення Кабінетом Міністрів України зазначених критеріїв Комітет в подальшому керуватиметься також ними.

Щодо питання про визнання відстрочення та розстрочення сплати податків як однієї з форм державної допомоги

Відповідно до пункту 18 частини першої статті 1 Закону чинна державна допомога – програма державної допомоги чи індивідуальна державна допомога, яка існувала на день набрання чинності цим Законом або щодо якої Уповноважений орган прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції та строк дії якої ще не завершився.

У цьому випадку положення Податкового кодексу, що регламентують відстрочення та розстрочення сплати податків суб'єктами господарювання, є вже чинними на момент вступу Закону в повну дію. Тому відповідно до частини другої статті 9 Закону, надавачі такої державної підтримки повинні протягом року з дня набрання чинності Законом подати в Комітет повідомлення про програми підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності цим Законом.

Проекти актів про внесення змін до Податкового кодексу, які розроблені після 02.08.2017 – дати набрання чинності Законом у повному обсязі, відносяться до нової державної допомоги.

Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 Закону.

Порядок подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги затверджено Порядком 2-рп.

Що саме є видом державної допомоги, на яку потрібно заповнювати форму (один податок, пільга, ставка)? Якщо Податковим кодексом України встановлена максимальна можлива ставка для платників II групи єдиного податку в розмірі 20 % мінімальної зарплати, а місцевий орган влади встановив ставку з 01.01.2018 у розмірі 15 % мінімальної зарплати, чи є це видом державної допомоги, на яку потрібно заповнювати форму

Згідно зі статтею 4 Закону державна допомога може реалізовуватися у формі надання податкових пільг. Оскільки ставка для платників податків у розмірі 15 % є нижчою, ніж передбачена законодавством звичайна схема оподаткування, тоді вона є податковою пільгою і однією з форм державної допомоги.

При цьому звертаємо увагу, що сам розмір відсоткової ставки у Податковому кодексі та можливість зниження цієї ставки у відповідних регіонах може відноситись до програм державної допомоги.

Відповідно до статті 35 Бюджетного кодексу України під час формування Державного бюджету України на 2019 рік головні розпорядники бюджетних коштів додають до бюджетного запиту копію рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги, прийнятого за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу або справи про державну допомогу відповідно до Закону, або письмово повідомляють про їх звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу з посиланням на положення

зазначеного Закону та нормативно-правові акти, якими встановлені відповідні умови для звільнення.

Щодо дії, які мають вчинити центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування та підприємства, організації відповідно до процедури прийняття рішень, передбаченої положеннями Закону, для отримання державної допомоги у вигляді пільг з оподаткування

У разі якщо державна допомога, що передбачає в тому числі надання пільг з оподаткування, є чинною станом на 02.08.2017, то відповідно до пункту 2 розділу 9 Закону, центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування протягом одного року з 02.08.2017 зобов'язані подати Комітету як Уповноваженому органу повідомлення про таку державну допомогу.

Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 Закону.

При цьому, статтею 9 розділу 4 Закону встановлено порядок подання повідомлення про нову державну допомогу. Відповідно до частини п'ятої статті 9 Закону повідомлення про нову державну допомогу подаються надавачами державної допомоги Уповноваженому органу у визначеному ним порядку з урахуванням строків розгляду повідомлення та справи про державну допомогу, визначених Законом.

У зв'язку з цим подання повідомлень, передбачених пунктом 2 розділу 9 Закону, здійснюються відповідно до Порядку 2-рп.

Згідно з абзацом третім пункту 1 розділу 4 зазначеного Порядку у разі якщо надавачами державної допомоги є одночасно декілька органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю чи юридичних осіб, що діють від їх імені, уповноважених розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами, які ініціюють та/або надають державну допомогу, Комітету подається спільне повідомлення про нову державну допомогу.

Разом з тим, відповідно до пункту 1 розділу 6 зазначеного Порядку, центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування при підготовці повідомлення про нову державну допомогу або повідомлення про внесення змін до чинної державної допомоги можуть звертатися до Комітету з клопотанням про проведення попередньої консультації щодо правильності заповнення форм повідомлень.

У разі якщо центральними та місцевими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування планується внесення змін до умов чинної державної допомоги, що передбачає надання податкових пільг суб'єктам господарювання, то Законом передбачено відповідно подання повідомлення про внесення змін до умов чинної державної допомоги.

Порядок подання та оформлення повідомлення про внесення змін до умов чинної державної допомоги затверджено Порядком 2-рп.

Згідно з частиною восьмою статті 9 Закону підприємства, організації, які мають намір отримати державну допомогу, зобов'язані подати центральним та місцевим органам державної влади, а також органам місцевого самоврядування відомості про господарську діяльність, про державну допомогу, отриману ними за останніх п'ять років, про правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету.

Разом з цим, згідно з частиною десятою статті 9 Закону, вимоги до відомостей про господарську діяльність підприємств, організацій, які мають намір отримати державну допомогу, в тому числі у формі податкових пільг, визначаються центральними та місцевими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування з урахуванням вимог щодо повідомлень про державну допомогу, встановлених Уповноваженим органом.

б) Стосовно необхідності розробки цільової Програми щодо фінансової підтримки комунальних підприємств при внесенні змін до Програм державної підтримки місцевих органів влади на 2017 рік

Питання стосується підготовки змін до Програм державної підтримки місцевих органів влади на 2017 рік, в межах яких передбачається внесення змін щодо фінансової підтримки комунальних підприємств. У разі якщо Програма була чинною на день набрання чинності Законом, тобто на 02.08.2017, то відповідно до пункту 2 розділу 9 Закону надавач державної допомоги протягом року з дня набрання чинності Законом подає Уповноваженому органу повідомлення про таку програму підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів. Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються у порядку, визначеному розділом 4 Закону. Порядок подання та розгляду повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги затверджено Порядком 2-рп. Наразі повідомлення про нову державну допомогу надавач подає як у паперовій формі, так і в електронній через Портал державної допомоги, посилення на який розміщене на офіційному веб-сайті Комітету в рубриці «Державна допомога суб'єктам господарювання» / Портал державної допомоги.

Отже, Комітету протягом року з 02.08.2017 подається повідомлення про чинні Програми державної підтримки місцевих органів влади на 2017 рік, які включають в себе надання фінансової підтримки комунальним підприємствам. При цьому законодавством про державну допомогу не передбачено необхідності розроблення окремих цільових програм фінансової підтримки окремих суб'єктів господарювання.

Щодо необхідності погодження з Комітетом цільових Програм щодо фінансової підтримки комунальних підприємств

Відповідно до частини першої статті 3 Закону дія Закону поширюється на будь-яку підтримку суб'єктів господарювання надавачами державної допомоги за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів для виробництва товарів або провадження окремих видів господарської діяльності, крім випадків, передбачених частиною другою статті 3 Закону.

Отже, у разі розроблення окремої цільової Програми щодо фінансової підтримки комунальних підприємств така програма підлягає повідомленню Уповноваженому органу для прийняття рішення про її допустимість для економічної конкуренції. Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 Закону.

Щодо питання яку кількість повідомлень необхідно надавати Комітету: одне повідомлення за Програмою економічного і соціального розвитку міста з урахуванням усіх підприємств (наприклад, чотири підприємства, два з яких отримують незначну допомогу; або два підприємства: за винятком тих, що отримують незначну допомогу), чи на кожне підприємство – окреме повідомлення, за винятком тих підприємств, що отримують незначну державну допомогу

Частиною першою статті 9 Закону передбачено, що надавачі державної допомоги подають повідомлення про нову державну допомогу з пропозиціями щодо підготовки проектів законів, інших нормативно-правових та розпорядчих актів, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, внесення змін до умов чинної державної допомоги.

Відповідно до пункту 1 розділу IV Порядку, повідомлення про нову державну допомогу подається Комітету не менше ніж за 105 календарних днів до запланованої дати набрання чинності відповідним нормативно-правовим актом або рішенням надавача, що дозволяє суб'єктам господарювання отримувати нову державну допомогу.

Отже, підставою для подання повідомлення про нову державну допомогу є проект нормативно-правового акта або розпорядчого акта надавача, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Згідно з частиною шостою статті 9 Закону повідомлення про нову державну допомогу повинні містити вичерпну та достовірну інформацію про мету, очікуваний результат, обсяг, строк, форми, правові підстави, надавачів та отримувачів державної допомоги.

Отже, надавачу необхідно подати одне повідомлення за Програмою економічного і соціального розвитку міста незалежно від кількості отримувачів.

Щодо питання чи є допомога за Програмою економічного і соціального розвитку міста індивідуальною, враховуючи, що в основних заходах Програми економічного і соціального розвитку міста зазначені чотири комунальні підприємства, кожне з яких має різні цілі та завдання

Відповідно до статті 1 Закону:

програма державної допомоги – нормативно-правовий акт або сукупність актів, на підставі яких певним категоріям суб'єктів господарювання передбачається надання державної допомоги впродовж певного або невизначеного періоду у визначеному або невизначеному розмірі;

індивідуальна державна допомога – захід державної допомоги, що здійснюється поза межами програми державної допомоги, а також окремі заходи державної допомоги, що здійснюються в межах програми державної допомоги, але підлягають повідомленню згідно з умовами такої програми та цим Законом.

Виходячи з визначення поняття «програма державної допомоги» категорії суб'єктів господарювання, яким передбачається надання державної допомоги, є невизначеними. Тобто, цілі, для яких передбачається надання державної допомоги, можуть бути реалізовані будь-якими суб'єктами господарювання або категоріями суб'єктів господарювання, які відповідають вимогам та критеріям, що визначені програмою державної допомоги.

При цьому, якщо Програмою економічного і соціального розвитку міста вже передбачені конкретні отримувачі державної допомоги та визначено коло відповідних суб'єктів господарювання, на яких покладено виконання заходів цієї Програми, для реалізації яких їм надається державна допомога, то Програма економічного і соціального розвитку міста може бути індивідуальною державною допомогою у розумінні Закону.

7) Щодо питання, чи передбачає термін «уповноважений розпоряджатись ресурсами держави та місцевими ресурсами» фактичне володіння ними відповідно до бюджетних програм кошторису

Згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до пункту 60 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу, а також пункту 3.1.1 Настанов Європейської комісії щодо державної допомоги у європейських структурних та інвестиційних фондах, що регулюють фінансові інструменти у програмуванні на 2014 - 2020 роки, передача державних ресурсів існує навіть тоді, якщо

ресурси знаходяться в спільному розпорядженні кількох держав-членів, які спільно приймають рішення щодо використання цих ресурсів.

Крім того, ресурси, що надходять із Європейського Союзу (наприклад, із структурних фондів), з Європейського інвестиційного банку та Європейського інвестиційного фонду або будь-яких міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародний валютний фонд або Європейський банк реконструкції та розвитку, вважаються державними ресурсами, якщо національні органи влади мають право на використання цих ресурсів (зокрема вибір бенефіціарів).

Отже, термін «уповноважений розпоряджатись ресурсами держави та місцевими ресурсами» не передбачає обов'язкового фактичного володіння ними відповідно до бюджетних програм та кошторису. Орган державної влади може розпоряджатися державними коштами, однак не володіти ними.

8) Щодо питання хто є надавачем державної допомоги

Відповідно до статті 9 Закону повідомлення про державну допомогу подаються до Уповноваженого органу надавачами такої допомоги. Згідно з пунктом шостим частини першої статті 1 Закону надавачі державної допомоги – органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу.

Крім того, за загальним правилом окремі структурні підрозділи органів державної влади або органів місцевого самоврядування не можуть бути головними розпорядниками бюджетних коштів і, як наслідок, надавачами державної допомоги, крім випадків якщо це прямо передбачено підзаконним нормативно-правовим актом.

Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 Закону.

Порядок подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги затверджено Порядком 2-рп.

Щодо ознак, якими характеризується надавач державної допомоги

Згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до пункту 39 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу, у випадках, коли державний орган надає перевагу бенефіціару, захід, за умовчанням є державним, навіть якщо відповідний орган є юридично відокремленим від інших державних органів. Те саме стосується призначення державою приватних або державних органів для здійснення заходів, що надають перевагу суб'єкту господарювання. Законодавство ЄС не дозволяє обійти норми державної допомоги через створення автономних інституцій, на які покладається розподіл державної допомоги.

Якщо державну допомогу надають опосередковано державними підприємствами, у таких випадках необхідно визначити, чи можна вважати, що державні органи в тій чи іншій мірі беруть участь у наданні такого заходу державної допомоги. Сам факт того, що захід державної допомоги надається державним підприємством, не є достатнім для того, щоб вважати його походження від держави.

Крім того, оскільки відносини між державою та державними підприємствами є досить тісними, державна допомога може бути надана через посередництво цих підприємств не прозоро та з порушенням норм державної допомоги.

Показники, які дозволяють визначити надання заходу саме державним органом:

- відповідний орган не може прийняти рішення без урахування вимог органів державної влади;
- наявність факторів природного характеру, які пов'язують державне підприємство з державою;
- суб'єкт господарювання, через який було надано державну допомогу, повинен був враховувати накази, видані державними органами;
- інтеграція державного підприємства в структуру державного управління;
- характер діяльності державного підприємства та її здійснення на ринку в умовах звичайної конкуренції з приватними суб'єктами господарювання;
- правовий статус підприємства;
- ступінь контролю, який державні органи здійснюють у межах управління підприємством, що надає державну допомогу;
- будь-який інший показник, який вказує на залучення державних органів до прийняття рішення про відповідний захід державної допомоги або неможливість їх участі, беручи до уваги обсяг дії заходу, його зміст або умови, які він містить.

Щодо декількох надавачів державної допомоги

Згідно з абзацом третім пункту 1 розділу 4 Порядку 2-рп у разі якщо надавачами державної допомоги є одночасно, наприклад, Державна фіскальна служба та Сумська обласна державна адміністрація, Комітету подається спільне повідомлення про нову державну допомогу.

Разом з тим, відповідно до пункту 1 розділу 6 Порядку 2-рп, центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування при підготовці повідомлення про нову державну допомогу або повідомлення про внесення змін до чинної державної допомоги можуть звертатися до Комітету з клопотанням про проведення попередньої консультації щодо правильності заповнення форм повідомлень.

9) Щодо питання яким чином з'ясувати чи може надана до набрання чинності Законом державна допомога належати до категорії «незначної державної допомоги»

Відповідно до пункту 9, частини першої статті 1 Закону, незначна державна допомога – державна допомога одному суб'єкту господарювання, сукупний розмір якої незалежно від її форми та джерел не перевищує за будь-який трирічний період суму, еквівалентну 200 тисячам євро, визначену за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв на останній день фінансового року.

Відлік трирічного періоду для незначної державної допомоги розпочинається з 02.08.2017 – дати набрання чинності Законом у повному обсязі.

Інформацію щодо незначної державної допомоги подає Комітету надавач такої допомоги в Порядку 43-рп.

Пункт 9 Порядку 43-рп регламентує, що інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу.

Відповідно до частини дев'ятої статті 9 Закону суб'єкт господарювання, який має намір отримати незначну державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості

про господарську діяльність, а також про всю незначну державну допомогу, отриману ним протягом останніх трьох років, її форму та мету.

Разом з тим звертаємо увагу, що під час підрахунку обсягу незначної державної допомоги, що надається суб'єкту господарювання, необхідно брати до уваги положення статті 4 Закону, відповідно до якої державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

Абзац перший статті 4 Закону містить невичерпний перелік форм, в яких може реалізовуватися державна допомога.

У разі недостовірного підрахунку обсягу отриманої незначної державної допомоги і перевищення встановленого Законом обмеження щодо незначної державної допомоги така допомога не буде вважатися незначною, а підпадатиме під визначення незаконної державної допомоги.

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 1 Закону незаконна державна допомога - нова державна допомога, надана без повідомлення Уповноваженого органу або в період після повідомлення, але до прийняття Уповноваженим органом рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, або надана всупереч рішенню Уповноваженого органу про визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції, крім категорій державної допомоги, надавачі якої згідно із цим Законом звільнені від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу.

При цьому одним з наслідків надання незаконної державної допомоги є її повернення у порядку, визначеному статтею 14 Закону та постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 468 «Про затвердження порядку повернення незаконної державної допомоги».

Отже, з метою достовірного обґрунтування фактично наданої державної допомоги, надавачами такої державної допомоги має бути організована звітність від отримувачів державної допомоги, організовано облік та систематизацію інформації про фактично надану державну допомогу з урахуванням вимог статті 9 Закону.

Звертаємо увагу, що відсутність у надавача державної допомоги обліку інформації про фактично надану державну допомогу та її систематизацію ускладнить надавачу державної допомоги достовірно вирахувати обсяг незначної державної допомоги.

Щодо рішення про визнання відповідної державної допомоги незначною

Рішення про визнання відповідної державної допомоги незначною державною допомогою законодавством не передбачено.

Надавач сам вирішує чи є така державна допомога незначною.

Згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до пункту 3 Регламенту Європейської комісії про застосування статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо незначної державної допомоги (*de minimis*), порогове значення у 200 тисяч євро є необхідним для забезпечення того, що будь-які заходи, що підпадають під дію цього Регламенту, могли вважатися такими, що не спотворюють або не загрожують спотворенням конкуренції.

Тому така державна допомога не справляє значного впливу на конкуренцію та автоматично є допустимою.

10) Щодо сфери дії Закону в частині підтримки господарської діяльності, пов'язаної з інвестуванням в об'єкти інфраструктури із застосуванням процедур державних закупівель

Відповідно до пункту 2 частини другої статті 3 Закону дія Закону не поширюється на підтримку господарської діяльності, пов'язаної з інвестуванням в об'єкти інфраструктури із застосуванням процедур державних закупівель.

Однак зазначаємо, що згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до норм Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу, щоб задовольнити вимоги законодавства у цій частині, процес закупівель має бути:

- відкритий для всіх потенційних зацікавлених учасників торгів;
- достатньо добре рекламований (не просто контактувати з потенційними покупцями і скласти короткий список на основі цих контактів);
- прозорий з точки зору інформації, наданої учасникам торгів;
- прозорий, що гарантує, що критерії відбору та надання винагород є об'єктивними й опублікованими;
- недискримінаційні, що гарантують рівність всіх учасників тендеру, однакові критерії відбору всіх учасників тендеру;
- безумовний, що гарантує, що учасники торгів не підпадають під незвичні зобов'язання, які не можуть задовольнити всі інші потенційні учасники торгів.

Процес має бути конкурентним, тобто більше одного потенційного покупця.

Отже, у разі здійснення надавачами державної допомоги підтримки господарської діяльності шляхом інвестування в об'єкти інфраструктури із застосуванням конкурентних процедур відбору відповідного суб'єкта господарювання-отримувача державної підтримки, така державна підтримка не підпадатиме під сферу дії Закону.

11) Щодо випадків, за яких Уповноважений орган в особі Антимонопольного комітету України може звільняти від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу окремих груп надавачів категорій державної допомоги

- Частиною третьою статті 9 Закону передбачено, що не подаються повідомлення щодо:
- категорій державної допомоги, надавачі якої звільнені від обов'язку повідомлення на підставі статті 7 цього Закону;
  - незначної державної допомоги, якщо вона не стосується безпосередньо підтримки експортних операцій або переважного використання продукції вітчизняного виробництва порівняно з імпортованою продукцією;
  - внесення до чинних програм державної допомоги змін, що передбачають збільшення фінансування менш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми.

Статтею 7 Закону передбачено, що Уповноважений орган **може** встановлювати звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу окремих груп надавачів категорій державної допомоги, визначених частиною другою статті 6 цього Закону. Не допускається звільнення від обов'язку повідомлення надавачів державної допомоги на відновлення платоспроможності та реструктуризацію суб'єктів господарювання, а також на підтримку окремих галузей економіки.

У випадку надання незначної державної допомоги, яка не стосується безпосередньо підтримки експортних операцій або переважного використання продукції вітчизняного

виробництва порівняно з імпортованою продукцією, надавачі такої державної допомоги звільняються від обов'язку подавати повідомлення про державну допомогу до Комітету.

Одночасно з цим, надавачі державної допомоги зобов'язані звітувати шляхом надавання щорічної інформації Уповноваженому органу про всю надану, у тому числі незначну, державну допомогу.

Інформація про незначну державну допомогу надається з дотриманням вимог Порядку, форм та вимог щодо подання Антимонопольному комітету України інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 141/28271.

Пункт 9 Порядку 43-рп регламентує, що інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу.

12) Щодо питання чи правомірно до прийняття підзаконних нормативно-правових актів, без додаткових роз'яснень Уповноваженого органу, керуватись підпунктами 2 та 3 пункту 3 статті 9 Закону, в частині можливості неподання надавачами державної допомоги повідомлень

Положення підпунктів 2 та 3 частини третьої статті 9 Закон у позбавляють надавачів державної допомоги від обов'язку подання Комітету як Уповноваженому органу з питань державної допомоги повідомлень.

Разом з тим пунктом 9 Порядку 43-рп передбачено, що інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу.

Зазначена інформація надається Уповноваженому органу з дотриманням вимог Порядку 43-рп.

Згідно з пунктом 10 Порядку 43-рп, за правильність, повноту й достовірність інформації, яка надається Уповноваженому органу, відповідають надавачі державної допомоги.

13) Щодо переліку послуг, які належать до господарської діяльності, що становить загальний економічний інтерес у частині компенсації обґрунтованих витрат на надання таких послуг (підпункт 2 пункту 2 статті 3 Закону)

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 1 Закону послуги, що становлять загальний економічний інтерес, - послуги, пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, що не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки.

Разом з тим, відповідно до пункту 2 частини другої статті 3 Закону, перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

При цьому пунктом 10 Плану заходів на Міністерство економічного розвитку і торгівлі як головного виконавця покладено підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту нормативно-правового акта щодо затвердження переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

На сьогодні Кабінетом Міністрів України не затверджено перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

Крім того, згідно зі статтею 264 Угоди Сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Відповідно до Рішення Європейського суду від 24.07.2003 № 280/00 Altmark Trans GmbH, Regierungsprdsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesell - schaft Altmark GmbH компенсація обґрунтованих витрат на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес не становить державну допомогу суб'єктам господарювання, якщо:

- суб'єкт господарювання виконує зобов'язання з обслуговування населення, і ці зобов'язання чітко встановлені та визначені, а термін їх виконання має бути затверджений надавачем компенсації;

- суб'єкт господарювання, який надає ці послуги, повинен бути обраний шляхом проведення конкурентної процедури публічних закупівель або за конкурсом (тобто на ринкових умовах). Якщо така процедура не була дотримана, рівень необхідної компенсації визначається на основі аналізу витрат, які є типовими для даного суб'єкта господарювання;

- параметри, на підставі яких розраховується компенсація, визначені заздалегідь об'єктивним і прозорим способом;

- компенсація є не надмірною і не перевищує необхідної суми для покриття всіх або частини витрат, понесених суб'єктом господарювання при наданні послуг загального економічного інтересу.

14) Щодо перевірки достовірності відомостей про господарську діяльність

Відповідно до частини десятої статті 9 Закону вимоги до відомостей про господарську діяльність суб'єкта господарювання, який має намір отримати державну допомогу, визначаються відповідним надавачем державної допомоги з урахуванням вимог щодо подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу, встановлених Уповноваженим органом.

15) Щодо планування надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок коштів міського бюджету при формуванні проекту бюджету на 2018 рік з огляду на зміни до статті 35 Бюджетного кодексу України, що вимагають додавати копію рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги, починаючи з формування проекту Державного бюджету України на 2019 рік

Частина четверта статті 35 Бюджетного кодексу регламентує: якщо бюджетний запит передбачає надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок державного бюджету у будь-якій формі, головні розпорядники бюджетних коштів додають до бюджетного запиту копію рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги, прийнятого за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу або справи про державну допомогу відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», або письмово повідомляють про їх звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу з посиланням на положення зазначеного Закону та нормативно-правові акти, якими встановлені відповідні умови для звільнення.

Положення щодо рішень Уповноваженого органу з питань державної допомоги, визначене частиною четвертою статті 35 Бюджетного кодексу, застосовується, починаючи з формування проекту Державного бюджету України на 2019 рік.

Отже, планування надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок коштів міського бюджету, при формуванні проекту місцевого бюджету на 2018 рік, не потребує від надавачів додавання до бюджетного запиту копії рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги (у разі, якщо не здійснюється планування на трирічний період).

16) Щодо рішень про встановлення податкових пільг, які мають ознаки регуляторних актів:

як має діяти розробник регуляторного акта, який містить ознаки державної допомоги, – погоджувати його з Державною регуляторною службою України та Комітетом, зважаючи на різні строки надання відповідей (1 місяць та 2-3 місяці відповідно) та різні рекомендації щодо застосування норм чинного законодавства

Відповідно до частини першої статті 9 Закону надавачі державної допомоги (у питанні – розробники регуляторного акта) подають повідомлення про нову державну допомогу Уповноваженому органу з пропозиціями щодо підготовки проектів законів, інших нормативно-правових та розпорядчих актів, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів.

Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються у порядку, визначеному розділом 4 Закону.

Порядок подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги затверджено Порядком 2-рп. Відповідно до пункту 1 розділу 4 Порядку 2-рп повідомлення про нову державну допомогу подаються Комітету надавачами державної допомоги з урахуванням строків розгляду повідомлення та справи про державну допомогу, визначених Законом. Повідомлення про нову державну допомогу подається Комітету не менше ніж за 105 календарних днів до запланованої дати набрання чинності відповідним нормативно-правовим актом або рішенням надавача, що дозволяє суб'єктам господарювання отримувати нову державну допомогу.

Отже, під час розробки проекту нормативно-правового акта, який одночасно містить ознаки регуляторного акта та яким надається державна підтримка, що містить ознаки державної допомоги суб'єктам господарювання, розробники таких проектів актів мають враховувати необхідність виконання рішення Уповноваженого органу у сфері державної допомоги.

Звертаємо увагу, що нова державна допомога, надана без повідомлення Уповноваженого органу або в період після повідомлення, але до прийняття Уповноваженим органом рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, або надана всупереч рішенню Уповноваженого органу про визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції, крім категорій державної допомоги, надавачі якої згідно із цим Законом звільнені від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу відповідно до пункту 8 частини першої статті 1 Закону є незаконною державною допомогою.

як діяти, якщо в процесі регуляторного узгодження з'явилася пропозиція щодо встановлення пільги певним суб'єктам господарювання в контексті чинного Закону

Якщо станом на вказаний момент вже було отримано рішення Комітету про допустимість нової державної допомоги для конкуренції, тоді надавач державної допомоги повинен подати повідомлення про внесення змін до умов чинної державної допомоги з дотриманням вимог, визначених пунктами 1 – 3 розділу 4 Порядку 2-рп.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 9 Закону якщо внесення змін до чинних програм державної допомоги передбачає збільшення фінансування менш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми, повідомлення не подаються.

як має діяти розробник нормативного акта, якщо в процесі голосування на пленарному засіданні додана нова норма державної допомоги, яка була відсутня у проекті

Якщо станом на вказаний момент вже було отримано рішення Комітету про допустимість нової державної допомоги для конкуренції, тоді надавач державної допомоги повинен подати повідомлення про внесення змін до умов чинної державної допомоги з дотриманням вимог, визначених пунктами 1 – 3 розділу 4 Порядку 2-рп.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 9 Закону якщо внесення змін до чинних програм державної допомоги передбачає збільшення фінансування менш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми, повідомлення не подаються.

17) Щодо форми, строку та вимог до подачі Уповноваженому органу інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання, яка надається надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу

Відповідно до пункту 9 Порядку 43-рп інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу.

Зазначена інформація надається Уповноваженому органу з дотриманням вимог Порядку 43-рп.

Разом з цим таку інформацію також можливо подати за допомогою Порталу державної допомоги, посилання на який знаходиться на офіційному веб-сайті Комітету у рубриці «Державна допомога суб'єктам господарювання».

Відповідно до пункту 5 Порядку 43-рп надавачі державної допомоги щороку, до 01 квітня наступного року, зобов'язані подавати Уповноваженому органу інформацію про чинну державну допомогу, а саме: інформацію про державну допомогу, щодо якої Уповноважений орган прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції та строк якої ще не завершився, за формами, наведеними в додатках 1 – 3 до цього Порядку.

Отже, форми подання інформації про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу встановлені в додатках 1 – 3 до Порядку 43-рп. Така інформація надається щорічно, до 01 квітня наступного року.

18) Щодо конкретних рішень органів місцевого самоврядування згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», які можуть вважатися рішеннями про надання державної допомоги

До надавачів державної допомоги, відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону, відносяться органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу.

Разом з тим пунктом 15 частини першої статті 1 Закону встановлено, що програма державної допомоги – нормативно-правовий акт або сукупність актів, на підставі яких певним категоріям суб'єктів господарювання передбачається надання державної допомоги впродовж певного або невизначеного періоду у визначеному або невизначеному розмірі.

Отже, рішеннями органів місцевого самоврядування про надання державної допомоги вважаються будь-які нормативно-правові акти, що приймаються органами місцевого самоврядування та на підставі яких певним категоріям суб'єктів господарювання передбачається надання державної допомоги впродовж певного або невизначеного періоду у визначеному або невизначеному розмірі.

Крім того, рішення органів місцевого самоврядування про надання державної допомоги вважаються такими, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

19) Щодо поширення вимог Закону на органи місцевого самоврядування при складанні місцевих бюджетів

Відповідно до частини першої статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

Крім того, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

До місцевих ресурсів згідно з пунктом 4 частини першої статті 1 Закону належить рухоме і нерухоме майно, кошти місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад, майно, що належить Автономній Республіці Крим, управління яким здійснює Рада міністрів Автономної Республіки Крим.

Отже, на органи місцевого самоврядування поширюється дія Закону, зокрема, при підтримці суб'єктів господарювання за рахунок коштів місцевих бюджетів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

20) Щодо заповнення додатку 1 до Порядку 43-рп

У пункті 8, якщо програма державної допомоги або індивідуальна державна допомога не має обмеження щодо території дії, тоді потрібно вказувати, що розповсюджується на всю територію України.

Пункт 9 та 13 додатку 1 до Порядку 43-рп мають змістову прив'язку. Так, у пункті 9 треба вказати джерело фінансування допомоги, а пункт 13 потребує інформації стосовно розміру допомоги від кожного джерела.

У колонці 8 пункту 13 додатку 1 до Порядку 43-рп треба вказувати яку саме частку допомоги отримує кожний суб'єкт господарювання в межах конкретної програми державної допомоги або індивідуальної державної допомоги.

При заповненні пункту 14 додатку 1 до Порядку 43-рп необхідно використовувати дані за звітний рік.

Крім того, якщо надавач державної допомоги не проводить будь-яких підрахунків розміру наданих пільг і не має ніякої інформації стосовно методу визначення розміру державної допомоги, тоді в пункті 14 зазначається саме ця інформація.

21) Податкові органи адмініструють місцеві податки і збори, проте, відмовляють органам місцевого самоврядування в наданні інформації про платників податків. Як в цьому випадку мають заповнювати п. 13 форми про надання інформації про державну допомогу щодо отримувачів Порядку 43-рп?

Відповідно до пункту 16 Порядку 43-рп за правильність, повноту й достовірність інформації, яка надається Уповноваженому органу, відповідають надавачі державної допомоги.

Крім того, частина восьма статті 9 Закону регламентує, що суб'єкт господарювання, який має намір отримати державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості про господарську діяльність, про державну допомогу, отриману ним за останніх п'ять років, про правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету.

Тобто, інформацію для заповнення форми необхідно отримати від суб'єктів господарювання - отримувачів державної допомоги.

Разом з тим згідно з частиною десятою статті 9 Закону вимоги до відомостей про господарську діяльність суб'єкта господарювання, який має намір отримати державну допомогу, визначаються відповідним надавачем державної допомоги з урахуванням вимог щодо подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу, встановлених Уповноваженим органом.

22) Щодо питання до якого органу подається повідомлення про нову державну допомогу

Згідно з частиною першою статті 8 Закону Уповноваженим органом у сфері державної допомоги є Комітет.

Відповідно до пункту першого частини другої статті 8 Закону до повноважень Уповноваженого органу належить отримання та розгляд повідомлень про нову державну допомогу від надавачів такої допомоги у порядку, встановлену цим Законом.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Комітет утворюється у складі Голови та восьми державних уповноважених.

Комітет і його територіальні відділення становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету.

Територіальні відділення Комітету входять до системи органів Антимонопольного комітету України, проте Уповноваженим органом у сфері державної допомоги є Комітет.

Отже, повідомлення про нову державну допомогу подається безпосередньо до Комітету.

Разом з цим Порядок подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги визначено Порядком 2-рп.

23) Щодо утворення структурних підрозділів з питань державної допомоги в органах місцевого самоврядування

Відповідно до пункту 6 Плану заходів щодо проведення інституційної реформи у сфері моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання та реалізації положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 березня 2013 року № 102-р (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 року № 936-р) (далі – План заходів), мають бути утворені структурні підрозділи з питань державної допомоги суб'єктам господарювання в органах виконавчої влади.

Разом з цим у Комітеті відсутня інформація щодо врегулювання питання реалізації Плану заходів, у тому числі в частині утворення структурних підрозділів з питань державної допомоги суб'єктам господарювання в органах місцевого самоврядування.

Враховуючи наведене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та статтею 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», Антимонопольний комітет України надає такі узагальнені

РОЗ'ЯСНЕННЯ:

1. Для ґрунтовної оцінки заходів державної підтримки на предмет виявлення ознак державної допомоги, її допустимості для конкуренції Антимонопольному- комітету України треба подати детальну інформацію стосовно програм державної допомоги або індивідуальної державної допомоги.

Порядок подання та оформлення повідомлень визначено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631.

Разом з цим таку інформацію також можливо подати за допомогою Порталу державної допомоги, посилання на який знаходиться на офіційному веб-сайті Антимонопольного комітету України у рубриці «Державна допомога суб'єктам господарювання».

2. У розумінні чинного законодавства ОСББ не є суб'єктом господарювання, тому підтримка ОСББ за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів не може бути віднесена до державної допомоги, у розумінні Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», і не підпадає під дію цього Закону.

3. Державна підтримка суб'єктів природних монополій не буде вважатися державною допомогою, якщо кумулятивно будуть дотримані умови, визначені пунктом 188 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу.

4. Державна підтримка, що надається на відшкодування витрат суб'єктів господарювання – автомобільних перевізників, є державною допомогою, якщо надається саме суб'єкту господарювання.

5. Згідно з пунктом 3 абзацу другого частини першої статті 4 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» надання податкових пільг є формою державної допомоги.

Центральні та місцеві органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування протягом року з дня набрання чинності Законом зобов'язані подати Антимонопольному комітету України повідомлення про чинні програми підтримки суб'єктів господарювання, що передбачають надання податкових пільг, які існували на 02.08.2017,

відповідно до розпорядження Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631.

6. До Антимонопольного комітету України протягом року з 02.08.2017 подається повідомлення про чинні Програми державної підтримки місцевих органів влади на 2017 рік, які включають в себе надання фінансової підтримки комунальним підприємствам.

У разі розроблення окремої цільової Програми щодо фінансової підтримки комунальних підприємств така програма підлягає повідомленню Уповноваженому органу для прийняття рішення про її допустимість для економічної конкуренції. Надавачу необхідно подати одне повідомлення за Програмою економічного і соціального розвитку міста незалежно від кількості отримувачів.

7. Термін «уповноважений розпоряджатись ресурсами держави та місцевими ресурсами» не передбачає обов'язкового фактичного володіння ними відповідно до бюджетних програм та кошторису. Орган державної влади може розпоряджатися державними коштами, однак не володіти ними.

8. Надавачі державної допомоги – органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу.

9. Незначна державна допомога звільнена від обов'язку подання повідомлення про нову державну допомогу на підставі пункту 2 частини третьої статті 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» за вимог дотримання правил її надання, однак надавачі такої державної допомоги повинні щорічно звітувати про її надання за формою і вимогами, що визначені розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270.

При цьому, з метою достовірного обґрунтування фактично наданої державної допомоги, надавачами такої державної допомоги має бути організована звітність від отримувачів державної допомоги, облік та систематизація інформації про фактично надану державну допомогу.

10. У разі здійснення надавачами державної допомоги підтримки господарської діяльності шляхом інвестування в об'єкти інфраструктури із застосуванням конкурентних процедур відбору відповідного суб'єкта господарювання-отримувача державної підтримки, така державна підтримка не підпадатиме під сферу дії Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

11. Уповноважений орган **може** встановлювати звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу окремих груп надавачів категорій державної допомоги, визначених частиною другою статті 6 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

12. Положення підпунктів 2 та 3 частини третьої статті 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» позбавляють надавачів державної допомоги від обов'язку подання Антимонопольному комітету України як Уповноваженому органу з питань державної допомоги повідомлень.

Інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу надавачами державної допомоги шляхом щорічного надання інформації про незначну державну допомогу. Зазначена інформація надається Уповноваженому органу з дотриманням вимог, визначених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270. За правильність, повноту й достовірність інформації, яка надається Уповноваженому органу, відповідають надавачі державної допомоги.

13. На сьогодні Кабінетом Міністрів України не затверджено перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес.

14. Вимоги до відомостей про господарську діяльність суб'єкта господарювання, який має намір отримати державну допомогу, визначаються відповідним надавачем державної допомоги з урахуванням вимог щодо подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу.

15. Положення щодо рішень Уповноваженого органу з питань державної допомоги, визначене частиною четвертою статті 35 Бюджетного кодексу, застосовується, починаючи з формування проекту Державного бюджету України на 2019 рік. Планування надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок коштів міського бюджету, при формуванні проекту місцевого бюджету на 2018 рік, не потребує від надавачів додавання до бюджетного запиту копії рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги.

16. Відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Уповноваженим органом з питань державної допомоги є Антимонопольний комітет України, отже, відповідні надавачі державної допомоги повинні виконувати рішення саме Уповноваженого органу.

Якщо у процесі прийняття акта вже було отримано рішення Антимонопольного комітету України про допустимість нової державної допомоги для конкуренції, тоді надавач державної допомоги повинен подати повідомлення про внесення змін до умов чинної державної допомоги з дотриманням вимог, визначених пунктами 1 – 3 розділу 4 розпорядження Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп «Про затвердження Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» якщо внесення змін до чинних програм державної допомоги передбачає збільшення фінансування менш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми, повідомлення не подаються.

17. Інформація про надану державну допомогу суб'єктам господарювання надається Уповноваженому органу до 1 квітня наступного року з дотриманням вимог, що визначені розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270.

18. Рішеннями органів місцевого самоврядування про надання державної допомоги вважаються будь-які нормативно-правові акти або сукупність актів, що приймаються органами місцевого самоврядування та на підставі яких певним категоріям суб'єктів господарювання передбачається надання державної допомоги впродовж певного або невизначеного періоду у визначеному або невизначеному розмірі.

19. На органи місцевого самоврядування поширюється дія Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», зокрема, при підтримці суб'єктів господарювання за рахунок коштів місцевих бюджетів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

20. Заповнення форм про чинну державну допомогу повинно максимально повно та достовірно відображати всі дані, які стосуються програми державної допомоги або індивідуальної державної допомоги.

Інформацію про чинну державну допомогу подає Антимонопольному комітету України надавач такої допомоги відповідно до розпорядження Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270.

21. Відповідно до пункту 16 розпорядження Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.01.2016 за № 140/28270, за правильність, повноту й достовірність інформації, яка надається Уповноваженому органу, відповідають надавачі державної допомоги.

Крім того, згідно з частиною восьмою статті 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» суб'єкт господарювання, який має намір отримати державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості про господарську діяльність, про державну допомогу, отриману ним за останні п'ять років, про правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету. Тобто, інформацію для заповнення форми необхідно отримати від суб'єктів господарювання-отримувачів.

22. Повідомлення про нову державну допомогу подається безпосередньо Антимонопольному комітету України.

23. В Антимонопольному комітеті України відсутня інформація про врегулювання питання реалізації Плану заходів щодо проведення інституційної реформи у сфері моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання та реалізації положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 березня 2013 року № 102-р (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 року № 936-р), у тому числі в частині утворення структурних підрозділів з питань державної допомоги суб'єктам господарювання в органах місцевого самоврядування.

В. о. Голови Комітету

А. БОВК